

Utenriksminister Jonas Gahr Støre. Størrelsen på Norges kontinentalsokkel i nord avklares.

Nordområdenees skjebne

■ 14. september er det stortingsvalg. Hva slags verden vil møte den nye regjeringen? Hvilke internasjonale utfordringer vil Norge møte de neste fire årene?

- Dagsavisen har utfordret Norges ledende utenrikspolitiske forskermiljøer til å tenke høyt i avisens spalter de neste lørdagene.
- **Førrige uke:** Forsker Tora Skodvin ved CICERO Senter for klimaforskning skrev om urealistiske klimamål i København.
- **Neste uke:** Forsker Morten Bøås ved Fafo skriver om Afrika.

Utenriksminister Jonas Gahr Støres (Ap) forsøk på å gå i dialog med andre vestlige land om nordområdene har ført til en felles front. Mot Norge.

I Soria Moria-erklæringen ble de rødgrønne partiene enige om at nordområdene skulle ha topprioritet i norsk utenrikspolitikk. Bare få år tidligere hadde ressurspolitikk og sikkerhet i Barentshavområdet vært en debattarena forbeholdt pensjonerte offiserer og andre gamle krigere. Sovjetunionen var falt sammen, og et kriserammet og avsosialisert Russland ble ikke oppfattet som noen trussel mot Norge. Oljeboring i nord var knapt et tema, og norsk-russisk fiskeriforvaltning i Barentshavet foregikk stort sett i det stille etter at 1970-tallets høyprofilerte grensetvister hadde funnet sitt status quo. Norge hadde bygd seg opp ry som

fredsmeklingsnasjon på den globale arena, og «sør» klang uendelig mye mer framtidsrettet enn «nord» i den utenrikspolitiske debatten. Da utenriksminister Jan Petersen i 2003 nedsatte et nordområdeutvalg til å utrede utfordringer og muligheter i nord, ble det av mange

oppfattet nærmest som en gest til gamle venner og kaldkrigsromantikere på et politisk perifert og lettere bakstreversk område.

«PUTRER OG GÅR»

På kort tid klarte de rødgrønne med utenriksminister Jonas Gahr Støre (Ap) i spissen å gjøre nordområdepolitikken til «sin». Den nye nordområdepolitikken tok opp i seg både den kalde krigens sikkerhetspolitikk og 1990-tallets bistandsorienterte russlandspolitikk. Samtidig ble

« Jonas Gahr Støre har maktet å videreføre venstresidens humanistiske prosjekt overfor en tidvis vanskeligstilt nabo i øst, samtidig som han har rappet de geopolitiske klærne til høyresiden.

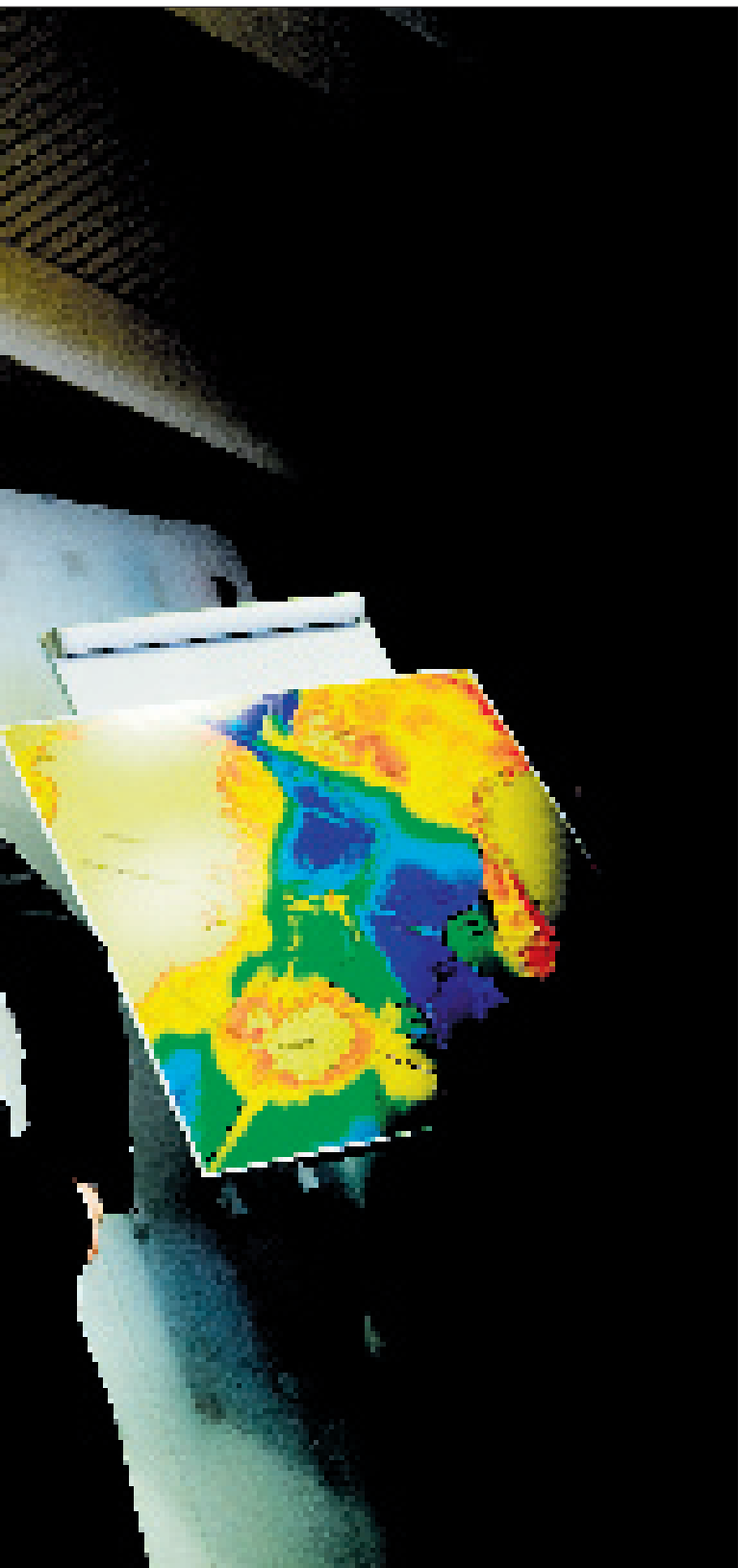

FOTO: LUCA KLEVE-RUUD

på valg

det gitt inntrykk av at det var først nå man egentlig tok tak i utfordringene i nord, særlig på petroleumssektoren. For å sikre entusiasme rundt prosjektet ble det skapt en bevisst vaghet i skillet mellom utenriks- og innenrikspolitikk. Tradisjonelt har nordområdepolitikk betydd utenrikspolitikk i nord. Nå ble begrepet synonymt med vilje til å investere i Nord-Norge, noe ikke minst debatten rundt nordområdetiltakene i årets statsbudsjett viste. «Hva har nytt aggregat på Jan Mayen og husleiekompensasjon til samisk høyskole til felles»? spurte Høyre-leder Erna Solberg. «Er det virkelig slik at alt som foregår nord for Trondheim er en del av regjeringens strategiske satsing på nordområdene»? Fra Aps egne fylkespolitikere i nord kom den samme kritikken: «Dessverre ser man en tilfeldig sammensatt smørbrødlister for diverse gode saker for samer, nordlendinger, Jan Mayen, Russland, fred og miljø

og slikt», skrev to av dem i Dagsavisen og kalte regjeringens nordområdesatsing for en bløff.

Skal man være litt surmaget, kan man si at det nye ved norsk nordområdepolitikk de siste årene er en serie offentlige dokumenter og finansiering av noen nye tiltak knyttet til kompetanse og petroleumsteknologi. På den andre siden har den rødgrønne regjeringen økt Utenriksdepartementets budsjett til nordområdetiltak år for år. Aller viktigst er det imidlertid at den ordinære nordområdepolitikken «puter og går» uten at det nødvendigvis er noe nytt i dette.

MISLYKKET DIALOG

Den norsk-russiske forvaltningen av de viktige fiskebestandene i Barentshavet, blant dem verdens største torskestamme, er igjen i godt driv etter noen vanskelige år rundt årtusenskiftet. Selv i den

FRIDTJOF NANSENS INSTITUTT

- FNI er et utenrikspolitisk forskningsinstitutt som forsker på internasjonal miljø-, energi- og ressursforvaltningspolitikk.
- Instituttets hoveddisiplin er statsvitenskap, men FNI har også forskere fra andre samfunnsfag.
- Særlig språk- og regionalkompetanse på det postsovjetiske området og Kina.
- FNI er forskningsarmen til Fridtjof Nansen-stiftelsen på Polhøgda, som ble opprettet i 1958 for å drive forskning innen Fridtjof Nansens interesseområder og forvalte eiendommen Polhøgda på Lysaker, som var Nansens hjem.

- FNI har grunnbevilgning fra Norges forskningsråd samt prosjekter under en rekke av forskningsrådets programmer. I tillegg har instituttet oppdrag for norske myndigheter og næringsliv, EU-kommisjonen og ulike utenlandske aktører.

- Instituttet har cirka 35 medarbeidere, inkludert rundt 25 fulltidsforskere og 3–5 studentstipendiater.

omstridte Svalbardsonen har det roet seg etter flere spektakulære oppbringelser av utenlandske fartøy tidlig på 2000-tallet. I arbeidet med atomsikkerhet i Nordvest-Russland, som har vært en hovedsatsing i norsk nordområdepolitikk siden tidlig 1990-tallet, går det sakte, men sikkert framover. Nå med flere andre vestlige land med på laget. Helse, miljø, folk-til-folk-samarbeid i Barentsregionen, forholdet til andre stater på Svalbard. Daglig drives norsk utenrikspolitikk utenfor søkelyset til både mediene og stortingspolitikere.

På toppen av det hele har Jens & co. lyktes i det mange antar er selve kjernen i regjeringens nordområdeprosjekt: Å få StatoilHydro inn i Sjtokman-prosjektet på russisk sokkel i Barentshavet. Paradoksalt nok har man lyktes dårligere i ett av de genuint nye tiltakene i norsk nordområdepolitikk, de såkalte nordområdedialogene med andre vestlige land. Tanken bak var å skape forståelse for norsk tenkning rundt geopolitikk i nord, inkludert stridsspørsmål som sokkel og sone rundt Svalbard. Flere studier tyder tvert imot på at de norskinitierte dialogene har gjort andre stater mer oppmerksomme på sine egne interesser i området og bidratt til å skape felles front, mot Norge.

KEISERENS NYE KLÆR

Hva er så tilbake for de andre partiene å tilby under årets valgkamp? Og hva gjenstår av de rødgrønnes prosjekt? Støre har maktet å videreføre venstresidens humanistiske prosjekt overfor en tidvis vanskeligstilt nabo i øst, samtidig som han har rappet de geopolitiske klærne til høyresiden. Jan Petersen tok nok de ressursmessige og sikkerhetspolitiske utfordringene i nord på alvor, men det er Støre som har vunnet opinionen som nordområdenes beskytter. Noen vil riktignok oppfatte det som vel pompøst når sistnevnte snakker om Barentshavet som «fredens hav» eller siterer Rolf Jacobsen: «Se oftere mot nord. [...] Det meste er nord». I det store og hele har han likevel vært flink til å få fram at nordområdepolitikken ikke er noen søndagsskole. Her forsvarer man norske interesser med nebb og klør. Hva skal høyresiden kontre med? Sende flere krigsskip? Mer «boring for miljøet»?

En åpenbar fallgrube for regjeringen

ligger i at begrepet nordområdepolitikk er blitt for utvannet. Som debatten rundt statsbudsjettet viser, slår det tilbake på en selv når man har skapt forventninger om innenrikspolitiske investeringen som man ikke har hatt til hensikt, eller ikke maktet, å oppfylle. Det er gefundenes Fressen for Erna Solberg når husleiekompensasjon til en høyskole i Finnmark listes opp blant regjeringens nordområdetiltak. Mer bekymringsfullt er det kanskje når regjeringspartienes egne representanter i nord er på det samme sporet.

HØY FANE

Etter fire år med høy fane i nordområdepolitikken er det ikke lett verken å toppe seg selv eller å kritisere fra sidelinjen, utover å be om enda mer penger. Støres hovedstrategi den siste tida er å omtale nordområdesatsingen som et generasjonsprosjekt. I et slikt lys er det høyst forståelig at han ber om i alle fall fire nye år til å fortsette det han har startet. Opposisjonens problem er at mesteparten av nordområdepolitikken ligger innenfor det feltet hvor vi har tradisjon for utenrikspolitisk konsensus. Det er tverrpolitisk enighet om både gamle jurisdiksjonsspørsmål som Svalbard-sone og delelinje og om nye som måtte oppstå som følge av klimaendringer og ismelting. Der andre stater rasler med sablene og antyder at her må det et nytt internasjonalt avtaleverk til, er det ingen politiske partier som kritiserer regjeringens standpunkt om at eventuelle nye problemstillinger kan løses innenfor den etablerte havretten, med FNs havrettskonvensjon i bunn. Er de siste fire årenes nordområdebølge på hell, eller vil opposisjonen likevel finne medievennlige og politisk substansielle saker å utfordre regjeringen på? Den daglige nordområdepolitikken lar seg neppe affisere stort.

GEIR HØNNELAND

forskningsleder ved Fridtjof Nansens Institutt (FNI)

Følg serien og diskuter
valget og verden på
www.dagsavisen.no

